

C-130/20

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

9.3.2020

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Juzgado de lo Social n° 3 de Barcelona (Espanja)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

4.3.2020

Kantaja:

YJ

Vastaaja:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Pääasian oikeudenkäynnin kohde

Instituto Nacional de la Seguridad Socialille esitetty oikaisuvaatimus, jossa vaaditaan eläkkeen äitiyslisää, jonka määrä on 10 prosenttia myönnetystä vanhuuseläkkeestä.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Ennakkoratkaisupyynnössä pyydetään ratkaisemaan, onko se, että äitiyslisää ei makseta naisille, jotka varhentavat vapaaehtoisesti eläkeikänsä, mutta sitä maksetaan naisille, jotka eivät varhenna eläkeikänsä tai jotka joutuvat varhentamaan sitä tahtomattaan, yhteensopivaa niiden unionin oikeussääntöjen kanssa, joissa taataan yhdenvertainen kohtelu sosiaaliturvan alalla käsitteen laajemmassa merkityksessä eli paitsi miesten ja naisten välillä myös naisten kesken.

Ennakkoratkaisukysymys

”Voidaanko direktiivissä 79/7 tarkoitettuna välittömänä syrjintänä pitää yleisen sosiaaliturvalain (Ley General de la Seguridad Social) 60 §:n 4 momentin kaltaista säännöstä, jonka mukaan äitiyslisiä ei makseta naisille, jotka jäävät [varhennetulle] eläkkeelle vapaaehtoisesti, mutta sitä maksetaan naisille, jotka myös jäävät eläkkeelle vapaaehtoisesti, tosin tavanomaisessa lakisääteisessä eläkeiässä, tai naisille, jotka jäävät varhennetulle eläkkeelle, mutta ammatillisen uransa aikana harjoittamansa työskentelyn perusteella tai sillä perusteella, että heillä on jokin vamma tai että he ovat lopettaneet työnteon ennen eläkeiän saavuttamista itsestään riippumattomasta syystä?”

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohta ja 34 artiklan 1 kohta yhdessä SEUT 157 artiklan 4 kohdan kanssa.

Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY 3 artiklan 1 kohdan a alakohta, 4 artiklan 1 ja 2 kohta, 7 artiklan 1 kohdan a ja b alakohta.

Miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa annetun direktiivin 2006/54/EY 2 artiklan 1 kohdan b alakohta.

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio 12.12.2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (C-450/18, EU:C:2019:1075): 28, 30, 33, 37, 42, 44, 46-50, 57, 58, 60, 62, 63 ja 65 kohta sekä tuomiolauselma.

Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio 5.6.2018, Grupo Norte Facility (C-574/16, EU:C:2018:390) 46 kohta.

Kansalliset oikeussäännöt, joihin viitataan

1. 30.10.2015 annettu kuninkaallinen asetus 8/2015, jolla on hyväksytty yleisen sosiaaliturvalain uudelleen laadittu toisinto (Real Decreto Legislativo 8/2015, de octubre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social)

60 §. *Sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvan maksuperusteisen yleisen eläkkeen äitiyslisiä*

1. *Eläkkeen lisä myönnetään sosiaaliturvaa edistävästä panoksesta väestönkasvuun naisille, jotka ovat saaneet biologisia tai adoptoituja lapsia ja jotka saavat maksuperusteista vanhuuseläkettä, leskeneläkettä tai pysyvän*

työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä mistä tahansa sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvasta järjestelmästä.

Tämä lisä, joka on kaikilta oikeudellisilta vaikutuksiltaan maksuperusteinen yleinen eläke, koostuu summasta, joka saadaan soveltamalla edellä mainittujen eläkkeiden alkuperäiseen määrään tiettyä prosenttiosuutta, joka perustuu lasten määrään seuraavan laskukaavan mukaisesti:

- a) kaksi lasta: 5 prosenttia.
- b) kolme lasta: 10 prosenttia.
- c) vähintään neljä lasta: 15 prosenttia.

--.

2. Jos alun perin myönnetyn eläkkeen määrä ylittää [lakisääteistä maksimia vastaavan] enimmäismäärän ilman tätä lisää, eläkkeen ja lisän yhteismäärä ei voi olla suurempi kuin enimmäismäärä korotettuna 50 prosentilla lisän määrästä.

Jos myönnetyn eläkkeen määrä saavuttaa [lakisääteistä maksimia vastaavan] enimmäismäärän, kun lisä myönnetään vain osittain, asianomaisella on oikeus saada lisäksi 50 prosenttia lisän osasta, joka ylittää kunakin ajankohtana voimassa olevan enimmäismäärän.

--

Jos eläke, jota täydennetään, muodostetaan laskemalla kansainvälisten sääntöjen nojalla vakuutuskaudet yhteen pro rata temporis, lisä lasketaan näin saadun teoreettisen eläkkeen perusteella, ja saatuun tulokseen sovelletaan vastaavaa vakuutuskausien suhdetta.

--

4. Eläkkeen lisää ei sovelleta, jos asianomainen jää varhennetulle vanhuuseläkkeelle vapaaehtoisesti tai jos hän jää osittaiselle vanhuuseläkkeelle --.

Sen estämättä mitä edellä säädetään, eläkkeen lisä myönnetään, kun osittaiselta vanhuuseläkkeeltä siirrytään täydelle vanhuuseläkkeelle, kun tapauskohtaisesti määräytyvä eläkeikä on saavutettu.

--

Tribunal Constitucionalin tuomio nro 114/18, 16.10.2018 (ECLI:ES:TC:2018:114A)

Juzgado de lo Socialin esittämä perustuslainmukaisuutta koskeva kysymys todettiin tässä päätöksessä aiheettomaksi, koska ”sellaisen eläkkeen lisän näkökulmasta, jolla pyritään kompensoimaan äideille se, että heidän ’eläkeuransa’ on heidän tahtomattaan ja LGSS:n 207 §:ssä mainittujen syiden vuoksi lyhentynyt, lainsäätäjän LGSS:n 60 §:n 4 momentissa tekemällä erolla on objektiiviset ja kohtuulliset perusteet - -, koska varhennetulle eläkkeelle jääminen lyhentää ajanjaksoa, jona

järjestelmään maksetaan maksuja, ja pidentää ajanjaksoa, jona eläkettä saadaan; siksi on loogista, että lainsäätäjät on antanut säännöksiä, joilla tätä pyritään hillitsemään.”

Lyhyt esitys tosiseikoista ja pääasian oikeudenkäynnistä

- 1 Vuonna 1954 syntynyt YJ haki 2.12.2017 vanhuuseläkettä. Hän sai 11.12.2017 päätöksen, jolla hänelle myönnettiin eläke, jonka laskentaperusteena oli käytetty 2 954,05 euron määräistä kuukausieläkettä ja joka oli 86 prosenttia 2 573,70 euron enimmäiseläkkeestä; hänen eläkkeensä määrää oli alennettu 0,50 prosentilla jokaista vuosineljännestä kohden, jolla tavanomaista eläkeikää oli varhennettu. Eläkkeen määrä oli siten 2 470,75 euroa kuukaudessa 4.12.2017 alkaen.
- 2 Kantaja teki tästä päätöksestä oikaisuvaatimuksen, jossa hän väitti, että koska hänellä oli kolme lasta, hänellä oli oikeus saada eläkkeen äitiytlisää, minkä vuoksi eläkettä pitää korottaa 10 prosentilla. INSS hylkäsi YJ:n vaatimuksen 9.5.2018 tekemällään päätöksellä. YJ nosti tämän vuoksi kanteen ja vaati, että hänelle myönnetään oikeus saada yleisen sosiaaliturvalain (jäljempänä LGSS) 60 §:ssä säädetty äitiytlisä, jonka määrä on 5-15 prosenttia myönnetystä eläkkeestä ja jota maksetaan naisille, jotka saavat vanhuuseläkettä, leskeneläkettä tai pysyvän työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä ja jotka ovat saaneet vähintään kaksi lasta.

Asianosaisten keskeiset väitteet ja pääasian oikeudenkäynti

Kantajan näkemys ja väitteet

- 3 Kantaja katsoo, että eläkkeen lisää koskevista perusteluista – sellaisina kuin lainsäätäjät on ne esittänyt – aiheutuu niihin naisiin kohdistuvaa syrjintää, jotka ovat tosiasiallisesti suorittaneet maksuja sosiaaliturvajärjestelmään mutta jotka eivät siksi, että ovat jääneet varhennetulle vanhuuseläkkeelle vapaaehtoisesti, voi saada tätä lisää, toisin kuin naiset, jotka eläkkeelle jäädessään saavat 100 prosentin suuruisen eläkkeen tai jopa eläkkeen enimmäismäärän, ja lesket, joiden omaa työuraa ei oteta huomioon, koska heidän oikeutensa lisään määräytyy aviomiehen tai sen, jolta he oikeutensa johtavat, suorittamien maksujen perusteella.
- 4 Kantaja viittaa Tribunal Constitucionalin tuomioon nro 114/18 ja toteaa, että yksi eriävistä mielipiteistä perustui siihen näkemykseen, että oikeussääntöjä tulkittaessa sukupuolten tasa-arvoon liittyvien näkökohtien on oltava etusijalla, joten silloin, kun näennäisesti puolueettomat säännökset johtavat sellaisiin epäoikeudenmukaisiin tilanteisiin, joissa loukataan oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun, ja aiheuttavat peitettyä tai välillistä syrjintää, perustuslain tulkitsijan pitää tulkita säännöksiä sanamuodon mukaisesta merkityksestä poiketen.
- 5 Kantaja jatkaa, että nykyinen LGSS:n 60 §:n säännös on ristiriidassa unionin lainsäädännön kanssa eikä täytä tarkoitusta, jota varten se on laadittu. Tarkoitus

oli, että se vastaa Euroopan komission, parlamentin ja neuvoston suosituksia, joilla pyritään sukupuolten välisten erojen vähentämiseen yleisten eläkkeiden osalta. Hän vetoaa tämän osalta Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohtaan ja 34 artiklan 1 kohtaan yhdessä SEUT 157 artiklan 4 kohdan kanssa.

- 6 Tämän perusteella kantaja katsoo, että naisia, jotka ovat saaneet vähintään kaksi lasta, kohdellaan epäyhdenvertaisesti pelkästään sen tavan vuoksi, jolla he ovat jääneet vanhuuseläkkeelle, huolimatta säännöksen väitetystä tavoitteesta antaa kompensatiota panoksesta väestönkasvuun; kaikki naispuoliset työntekijät osallistuvat tähän yhdenvertaisesti.
- 7 Kantaja on yhtä mieltä tarpeesta esittää ennakkoratkaisukysymys, ja hän viittaa konkreettisesti miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa annetun direktiivin 2006/54/EY 2 artiklan 1 kohdan b alakohtaan katsoen, että nyt esillä olevassa asiassa on kyse sukupuoleen perustavasta välillisestä syrjinnästä, koska naisia kohdellaan perusteettomasti ja suhteettomasti eri tavoin vanhuuseläkkeelle jäämisen yhteydessä. Hän viittaa unionin tuomioistuimen 5.6.2018 antaman tuomion (asia C-574/16) 46 kohtaan, jossa todetaan syrjintäkiellon periaatteen edellyttävän, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavalla.

Vastaajan näkemys ja väitteet

- 8 INSS epäsi hallinnollisella päätöksellään eläkkeen äitiytlisän sillä perusteella, että LGSS:n 60 §:n 4 momentissa säädetään, että eläkkeen lisää ei sovelleta, jos asianomainen jää varhennetulle vanhuuseläkkeelle vapaaehtoisesti.
- 9 Vastaajan mukaan sen, ettei äitiytlisää sovelleta vapaaehtoisen eläkkeelle (vapaaehtoinen varhennettu vanhuuseläke ja osittainen vanhuuseläke) jäämisen yhteydessä, tarkoituksena on pyrkiä välttämään sitä, että yritykset tai asianomaiset työntekijät itse edistävät toimillaan sellaisten työntekijöiden varhennetulle eläkkeelle jäämistä, joiden osalta laskentaperusteet ylittävät enimmäiseläkkeen, joten heille ei aiheudu haittaa vähentävistä korjauskertoimista, jotka laskentaperuste kompensoi.
- 10 Vastaaja vastustaa ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä, koska riidanalaiseen kysymykseen ei sen mukaan sovelleta SEUT 157 artiklan 4 kohtaa sen vuoksi, että ennakkoratkaisukysymyksessä ei voida käyttää perusteluna sitä, että riidanalaisen säännöksen suhteellisuusperiaatteen vastaisuudesta aiheutuisi sukupuoleen perustavaa syrjintää. Kyse on siitä, että kaksi henkilöä, jotka molemmat ovat naisia, eivät mahdollisesti ole yhdenvertaisia lain edessä, kun kyse on vanhuuseläkkeen määrästä tilanteissa, joissa eläkkeelle jääään eri tavoin.
- 11 Vastaajana oleva elin hyväksyy Tribunal Constitucionalin tuomion perustelut, joiden mukaan asiassa ei ole kyse syrjintäolettamasta vaan yhdenvertaisuuden puutetta lain edessä koskevasta olettamasta ja lainsäätäjälle kuuluvasta laajasta harkintavallasta säännellä sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvia etuuksia.

- 12 Vastaaja väittää lopuksi, että positiivinen erityiskohtelu, johon SEUT 157 artiklan 4 kohdassa viitataan, kuuluu materiaalsen yhdenvertaisuuden tasolle, toisin kuin syrjäntäkielto, jossa kyse on muodollisesta yhdenvertaisuudesta. Unionin tuomioistuin on todennut tästä erityiskohtelusta, että se ei aiheuta miesten ja naisten välistä liiallista syrjäntää, mutta unionin tuomioistuin ei sen sijaan ole arvioinut, onko erityiskohtelua tarpeen soveltaa kaikkiin naisiin.
- 13 Kaiken edellä esitetyn perusteella INSS ilmoittaa vastustavansa ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä, koska Tribunal Constitucional on jo ratkaissut kaikki epäselvyydet, jotka koskevat sitä, onko LGSS:n 60 §:n 4 momentti yhteensopiva yhdenvertaisuutta lain edessä koskevan periaatteen kanssa, josta säädetään Espanjan perustuslain 14 §:ssä ja määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjan 20 artiklassa, ja koska unionin oikeuden sääntöksiä ja määräyksiä ei tässä riidanalaisessa tapauksessa sovelleta.

Lyhyt yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöön perusteluista

- 14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähtee tuomion nro 114/18 osalta siitä, että Tribunal Constitucionalin tehtävänä on valvoa perustuslainmukaisuutta eli tutkia sitä, onko äitiyslisiä yhteensopiva perusoikeutta yhdenvertaisuuteen lain edessä koskevan Espanjan perustuslain 14 §:n tulkintatradition kanssa. Se katsoo, ettei ennakkoratkaisupyyntöön esittämisestä aiheudu siten haittaa, koska nyt esitettävä pyyntö koskee unionin oikeuden eikä Espanjan perustuslain soveltamista.
- 15 Se katsoo, että vaikka käsiteltävässä asiassa kyse ei ole siitä, että pyrkimyksenä olisi kompensoida haittoja, jotka johtuvat äitiysloman pitämisestä, tai poistaa niitä epäkohtia, joita naisille koituu heidän työurallaan sen johdosta, että he ovat poissa töistä synnytyistä seuravana ajanjaksona, ja ottaen huomioon, ettei lisää voida yhdistää synnyttäneiden naisten biologiseen tilaan, ja vaikka kyse ei ole naisista, jotka ovat keskeyttäneet ansiotyön tekemisen omistautuakseen lastensa kasvattamiseen – tämän seikan osalta LGSS:n 60 §:n 1 momentista on todettu aiheutuvan direktiivin 79/7 vastaista välitöntä syrjäntää samassa tilanteessa olevia miehiä kohtaan – ei ole olemassa taktisia tai oikeudellisia syitä, jotka estäisivät samojen perustelujen käyttämisen kaikkien samassa tilanteessa olevien naisten osalta riippumatta eläkkeelle, jota täydennetään, jäämisen tavasta ja ajankohdasta.
- 16 Koska LGSS:n 60 §:n 4 momentissa toisin sanoen rajataan lisän ulkopuolelle yksi eläkkeelle jäävien naisten eli käytännössä varhennetulle eläkkeelle vapaaehtoisesti jäävien naisten ryhmä – mutta ei kaikkia naisia, joskaan tätä rajausta ei eräissä eläkeiän varhentamistilanteissa tehdä – ja vaikka eläkkeelle jääminen on joka tapauksessa aina vapaaehtoista, on syytä pohtia, voidaanko direktiivissä 79/7 tarkoitettuna syrjäntänä pitää myös sitä, että tavanomaista lakisääteistä eläkeikänsä varhentaneet naiset rajataan eläkkeen lisän ulkopuolelle, ja onko tämä rajaaminen kohtuutonta ja perusteetonta.

- 17 Sen väitteen osalta, jonka mukaan kantajan eläkkeen määrä ylitti tämän oikeusriidan kohteena olevan tapahtuman ajankohtana Espanjassa voimassa olleen lakimääräisen enimmäiseläkkeen, on todettava olevan varmaa, että LGSS:n 60 §:n 2 momentin mukaan äitiyslisiä sovelletaan, vaikka sen johdosta kertyvä määrä olisi suurempi kuin enimmäiseläke – kuten nyt esillä olevassa asiassa – ja vaikka näin kertyvä eläke olisi suurempi kuin tämä enimmäiseläke.

Jotta vireillä oleva riita-asia voidaan ratkaista, on tarpeen kysyä, onko se, että äitiyslisiä ei makseta naisille, jotka varhentavat eläkeikänsä vapaaehtoisesti, mutta sitä maksetaan naisille, jotka jäävät eläkkeelle tavanomaisessa lakisääteisessä eläkeiässä tai jotka jäävät varhennetulle eläkkeelle mutta ammatillisen uransa aikana harjoittamansa työskentelyn perusteella tai sillä perusteella, että heillä on jokin vamma, tai jotka jäävät varhennetulle eläkkeelle, koska he ovat lopettaneet työnteon välittömästi ennen eläkkeelle jäämistä itsestään riippumattomasta syystä, yhteensopivaa niiden unionin oikeussääntöjen kanssa, joissa taataan yhdenvertainen kohtelu laajemmassa merkityksessään eli paitsi miesten ja naisten välillä myös naisten kesken.

TYÖASIAKIRJA